

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΤΜΗΜΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ, ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

**Θέμα: μετάφραση από τα Αγγλικά στα Ελληνικά και
σχολιασμός αποσπάσματος του βιβλίου *Family Law: The
Essentials* του Αμερικανού συγγραφέα William P. Statsky**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΝΤΑΓΑΚΗΣ ΟΡΕΣΤΗΣ

ΑΜ: Ξ2014036

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ: ΣΩΣΩΝΗ ΒΙΛΕΛΜΙΝΗ
Β΄ ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΤΗΣ: ΛΙΒΑΣ ΣΩΤΗΡΙΟΣ

ΚΕΡΚΥΡΑ, ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2018

1. Εισαγωγή

Το προς μετάφραση κείμενο είναι απόσπασμα του βιβλίου *Family Law: The Essentials* του Αμερικανού συγγραφέα William P. Statsky, ειδικού νομικού συγγραφέα ενός μεγάλου αριθμού εγχειριδίων σχετικών με τη Νομική επιστήμη και την εξωδικαστική πρακτική. Το βιβλίο αυτό πραγματεύεται το Οικογενειακό Δίκαιο στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και απευθύνεται σε ένα ευρύ κοινό μιας και είναι γραμμένο σε γλώσσα πλήρως κατανοητή και από μη ειδήμονες. Ωστόσο το συγκεκριμένο βιβλίο θα μπορούσε να αποτελέσει πολύτιμο εργαλείο για φοιτητές Νομικής και για όλους όσους ασχολούνται με την εφαρμογή του Οικογενειακού Δικαίου και επιθυμούν να επικαιροποιήσουν και να ενισχύσουν τις γνώσεις τους. Ο λόγος που επέλεξα το συγκεκριμένο βιβλίο είναι επειδή το Οικογενειακό Δίκαιο κατέχει μια κυρίαρχη θέση ανάμεσα στα υπόλοιπα είδη Δικαίου και παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον αφού αφορά κάθε άνθρωπο από τη στιγμή που γεννιέται μέχρι να πεθάνει! Επιπλέον το γεγονός ότι αναφέρεται στο Δίκαιο μιας ξένης και δη ισχυρής χώρας με ανεπτυγμένο σύστημα απονομής δικαιοσύνης αποτέλεσε έναν επίσης λόγο. Το Δίκαιο των ΗΠΑ αποτελεί μία ιδιάζουσα σύνθεση ηπειρωτικού και εθιμικού Δικαίου ενταγμένη σε ένα ομοσπονδιακό καθεστώς. Είναι τόσο έντονες οι διαφορές του αμερικανικού και του ελληνικού συστήματος που μου εξίταραν το ενδιαφέρον να ασχοληθώ με το συγκεκριμένο τομέα. Συγκρίνοντας ένα ξένο νομικό σύστημα με το οικείο του ο αναγνώστης και ο μελετητής αποκτά μια νέα οπτική για το Δίκαιο της χώρας του (Stark, 2005). Καθώς, όμως, σύμφωνα με την Stark (2005) οι νομικοί κανόνες δεν είναι αφηρημένοι αλλά λειτουργούν μέσα σε συγκεκριμένο πολιτισμικό περιβάλλον, ο μεταφραστής πρέπει να λάβει υπόψη του όλα τα διαφορετικά στοιχεία που συνθέτουν το αμερικανικό Δίκαιο ώστε να μην οδηγηθεί σε ολέθρια λάθη.

2. Πρωτότυπο

INTRODUCTION TO FAMILY LAW AND PRACTICE

FAMILY LAW IN THE TWENTY-FIRST CENTURY

Family law is the body of law that defines relationships, rights, and duties in the formation, ongoing existence and dissolution of marriage and other family units. Marriage is the cornerstone of family law and for centuries this law has been relatively unchanged. Not so in recent decades. The world of our grandparents was dramatically different from today's world:

Until a generation ago there was a social consensus as to what marriage meant. Marriage was permanent and monogamous; children were automatic, essential, and central; husbands earned money and made decisions; wives stayed home taking care of house, children, and husband. The legal system reinforced the social norms for marriage. Now the clarity and unity of the domestic picture is gone. Only a small percentage of American families still have all the characteristics associated with the nuclear family ideal. In place of a single socially approved ideal we have compelling demands for autonomy and privacy; and multiple models of intimacy: single parents, working wives, house husbands, [same-sex marriage], living-together arrangement without marriage, serial marriage, stepchildren, [and surrogate parents]. The changes are legion, and their message is clear: the destruction of traditional marriage as the sole model for adult intimacy is irreversible.

Indeed, we live in a society that sometimes appears to be in a state of perpetual change. One scholar maintains that "marriage has changed more in the past 30 years than in the previous 3000". A recent survey came to the provocative conclusion that 39 percent of Americans feel that marriage is obsolete. Another survey found that just under half of young Americans do not believe that the government should be in the business of issuing marriage licenses. According to Justice Scalia of the U.S. Supreme Court, a "cultural war" is underway as society debates whether we have gone too far, or not far enough.

Courts and legislatures have not always been able to fit traditional family-law principles into this environment of debate and change. New principles have been-and still are-needed. One of the central themes in this book will be how family law has evolved in response to the shifting boundary lines in how people choose to live together. Five important developments in family law are a product of this turmoil. They have shaped our recent history and will continue to play major roles in the twenty-first century. The following is an overview of these developments.

Equality of the Sexes: The Struggle Continues

There was a time in our history when a wife could not make her own will or bring a lawsuit in her own name. Without the consent of her husband, there was relatively little that she could do. Two centuries ago, the greatest legal scholar of the day, Blackstone, declared that “the very being or legal existence of a woman was suspended during the marriage, or at least was incorporated and consolidated into that of her husband”. Indeed, in the eyes of the law, the husband and wife were one person, and that person was the husband. Carried to its logical extreme, this rule, called the unity of person, meant that a wife could not sue her husband (the suit would be equivalent of the husband suing himself) and that a husband could not be convicted of raping his wife (the conviction would be for the equivalent of the husband raping himself).

Much progress has been made in abandoning a theory of the law based on male dominance. To a large extent, the law has equalized the legal status of husbands and wives. Some changes, however, have had unintended consequences that have served to perpetuate inequality. For example, no-fault-divorce gave both spouses an equal right to end a marriage without having to prove adultery, cruelty, or another marital misconduct. Yet some have argued that this reform removed a substantial bargaining chip for wives on the issues of money and custody particularly in the case of long-term marriages. A husband did not leave to bargain so hard to get out of the marriage if a divorce was now relatively easy to obtain. Also, for many couples, the standard of living of the ex-husband increases after divorce, while that of

the ex-wife decreases. Some feminists say that “equality” has actually led to a diminution of women’s rights. A Columbia law professor and author of *The Illusion of Equality* has argued that “equality is being applied with vengeance against women”.

Furthermore, it is important to keep in mind that reforms in the law do not always translate into changes in human behavior. Not that long ago, for example, a court was asked to interpret a marital agreement between Mr. and Mrs. Spires that contained the following provisions:

Mrs. Spires:

- may not withdraw any money from the bank without Mr. Spires’s express permission
- may not “attempt to influence the status/intensity” of any relationship that Mr. Spires may have “with other individuals outside of the marriage unless the husband verbally requests input from the wife”
- may not “dispute” Mr. Spires in public “on any matter”
- must “conduct herself in accordance with all scriptures in the Holy Bible applicable to marital relationships germane to wives and in accordance with the husband’s specific requests”
- must maintain a sexual relationship that “remains spontaneous and solely with the husband”
- must “carry out requests of the husband in strict accordance. i.e., timeliness, sequence, scheduling, etc.”
- may not receive any loan or gift without first obtaining Mr. Spires’s permission.

The day the parties entered this agreement was not 1791 or 1891, but 1991. Although the court eventually declared this agreement to be unenforceable, the fact that such a case had to be litigated close to the beginning of the twenty-first century suggests that not everyone in society accepts the legal principle of equality between the sexes. Fortunately, most do accept it. Nevertheless, anyone engaged in the practice of family law must be prepared to find serious discrepancies between the laws of the books and the reality of how people conduct their lives. These discrepancies will continue to generate considerable business for family-law practices.

Increased Federalization of Family Law

Our legal system is a system of shared powers between the federal government and the state governments. This division of powers is called federalism. Most of family law is created by state governments. When parties want a divorce, for example, they go to a state court, not to a federal court. Yet the federal legislature (Congress) can pass laws and the federal courts can issue rulings on the federal constitution (the U.S. Constitution) that have a significant effect on state family law. Here are some examples:

- Federal income tax laws on the deductibility of alimony
- Federal bankruptcy laws on when alimony debts can be forgiven (discharged)
- Federal laws on the legality of abortion
- Federal laws protecting the rights of children of unmarried couples
- Federal laws governing child-custody disputes when the parties are in different states
- Federal laws on the enforcement of child support.

When a federal law brings about a change in an area of law once controlled mainly by state law, we refer to the change as the federalization of that area of law. Federal statutes of Congress leading to changes in the state law of child support are perhaps the most extensive examples of federalization to date.

When a change in the law occurs through interpretations of the U.S. Constitution by the U.S. Supreme Court and by other federal courts, we refer to the change as the constitutionalization of that area of law. A major example is the ruling of the U.S. Supreme Court that a state law discriminating against illegitimate children is a violation of the Equal Protection Clause of the U.S. Constitution.

State family law has not been swallowed up by federalization or constitutionalization. The bulk of family law today is still written by state legislatures and state courts. Under our system of federalism, however, this

predominant state power over family law is shared with the federal government. Critics have argued that the federal government's role in family law is too extensive and that too many areas of family law have been taken over by federalization. As the role of the federal government continues to increase, we can expect continued controversy over the delicate balance between federal and state law governing family relationships.

Contract Dimension of Family Law

A great deal of family law is governed by the status of the participants. Status is a legal term that means a bundle of legal rights and obligations that are imposed by law, often without regard to the consent or contract desires of the persons involved. For example, once parties are married, they cannot agree on their own to dissolve their marriage so that they can marry someone else. Spouses cannot divorce themselves. They need a court order of divorce. Nor can they agree that either or both will have additional spouses. The status of marriage would trump such contractual desires. Phrased another way, such contracts are unenforceable because of the duties and obligations imposed by the status of marriage.

Yet there is still considerable room for the parties to enter agreements (contracts) about their marriage so long as they do not tamper with basic rights and obligations that are central to the status of marriage. In fact, a relatively recent major development in family law has been a substantial increase in the capacity of parties to enter enforceable contracts that help define their rights and obligations. When we study premarital agreements, for examples, we will see a great willingness of the courts to allow the parties to enter contracts that define important components of the marriage they are about to enter, particularly in the area of finances. To an interesting degree, marriage is viewed as an economic partnership that is subject to some mutual modification, rather than as an eternal union of love benevolently presided over by the husband. Again, there are limits on what parties can accomplish by contract. Courts will not approve (enforce) everything the parties agree to do.

It is sometimes said that in every marriage there is a third party -the state- that imposes rights and obligations on the spouses. This is still true, although we have begun to see more flexibility in what the parties are allowed to do by contract. This trend is even greater in family units created as alternatives to marriage, as we will see when we study contract cohabitation and domestic partnership.

Science and Law

Scientific breakthroughs have created substantial challenges for family law. Nowhere is this more evident than in modern science of motherhood. New ways to create babies have given us the reality of multiple parents: "Reproductive technology has made it possible for one person to supply an egg, another to fertilize it, a third to gestate it and a fourth and fifth to be deemed the parents." This reality has forced legislatures and courts to redefine traditional areas of the law and to confront new categories of disputes. For example, who is the legal parent when a surrogate mother changes her mind about turning the baby over to the couple that provided the embryo for the child?

Deregulation of Sexuality

At one time society imposed severe restrictions on intimate conduct. The law contained numerous examples of crimes related to sexuality, such as the sale of contraceptives, homosexual conduct between adults, and abortion. Although all restrictions on sexuality have not been eliminated, they have been substantially reduced when adults are involved. In the dramatic case of *Lawrence v. Texas* that discriminated private homosexual conduct between adults, the U.S. Supreme Court said that "liberty presumes an autonomy of self that includes...certain intimate conduct." Although there is a segment of society that wants to maintain- and indeed, increase- government regulation of sexual behavior and other "intimate conduct", the law is moving in the other direction.

As family law continues into the twenty-first century, these are some of the major themes that will continue to demand the attention of courts and legislatures, and, therefore, will be part of the family-law practices where attorneys and paralegals serve the needs of clients.

THE NEW TERMINOLOGY OF FAMILY LAW

One of the consequences of changes in family law over recent decades has been the creation of new terminology to describe some of the participants and procedures that make up family law. Here are some examples:

New terminology (older terms in parentheses)

- dissolution (divorce)
- spousal support (alimony)
- maintenance (alimony)
- nonmarital child (illegitimate child, out-of-wedlock child, bastard)
- caregiver (custodian)
- parenting plan, parenting schedule, parenting time, parenting functions, parental responsibility, legal decision-making authority, residential schedule (custody, visitation, access to the child)

Some of the changes in terminology are cosmetic. Others have a more substantial purpose, such as emphasizing responsibilities rather than rights, downplaying morality, and toning down rhetoric that can contribute to the hostility that some family-law disputes can engender. A major goal is to move away from terminology that encourages parties to view themselves as “winners” or “losers” so that there can be a greater focus on an amicable resolution of conflict, particularly when children are involved.

Not all states use the new terminology. Indeed, you are likely to find that some states use both the old and the new terminologies at the same time. This is inevitable as courts apply prior decisions (precedents) to current facts. The prior decisions, of course, use the old terminology. In this book we will be examining both the old and the new terminologies.

SCOPE OF FAMILY LAW

To work in an office where family law is practiced, you need compassion, flexibility, skill, and, above all, an ability to handle a wide diversity of problems. Although many cases are straightforward, some are not. A veteran attorney observed that a family-law practice requires everyone “to become expert in many fields of law and not just one”. In this sense, the specialty of family law requires one to be a generalist.

Let’s examine this diversity using an example. Assume that you are a paralegal working for Karen Smith, an attorney in your state. One of the clients of the office is Susan Miller. The attorney receives the following e-mail message from Ms. Miller:

2/7/13

Karen Smith:

I am leaving the state in a week to live with my mother in your state. She will help me move everything so that we can start a new life. I must see you as soon as I arrive. Yesterday my husband called from his business. He threatened me and the three children. I will bring the twins with me. I don’t know where my oldest boy is. He is probably with his father getting into more trouble.

Susan Miller

The following checklist lists many of the questions that are potentially relevant to the case of Susan Miller. Our goal here is simply to demonstrate that the scope of the law covered in a family-law practice can be very broad.

One final word before we begin the overview. Some state bar associations have specialty certification programs for attorneys who practice family law. At least one state (Texas) also has a certification specialty for paralegals in family law. Certification requires meeting designated qualifications, such as experience in the specialty and passing an exam in the law of the specialty. Most attorneys and paralegals, however, do not have specialty certification, either because the state does not offer it or because of a perception that it is not needed.

Areas of Law Often Covered in a Family Law Practice:

The Example of Miller v. Miller

Criminal Law

- Has Mr. Miller committed a crime? What kind of threats did he make? Did he assault his wife and children? Has domestic violence been committed?
- Even if her husband has committed a crime would it be wise for MS. Miller to ask the district attorney to investigate and prosecute the case?
- Has Mr. Miller failed to support his family? If so, is the non-support a state or federal crime?
- Is there a danger of future criminal acts by Mr. Miller? If so, what can be done, if anything, to prevent such acts from occurring? Can Ms. Miller obtain a restraining or protective order to keep her husband away?
- Is Ms. Miller subject to any penalties for taking the twins out of state?

Divorce/Separation/Annulment Law

- Does Ms. Miller have grounds for a divorce, annulment, or legal separation against Mr. Miller?
- Does Mr. Miller have grounds for any of these actions against his wife?

Child Custody Law

- Does Ms. Miller want sole physical and sole legal custody of all three children? Is she the biological mother of all three? Is Mr. Miller their biological father? Are there any paternity problems? Will Mr. Miller want custody? What is the lifestyle of the parent or parents seeking custody? Is joint physical custody or joint legal custody an option?
- If Ms. Miller does not want a divorce, annulment, or legal separation, how can she obtain custody of the children?
- Does Ms. Miller want anyone else to be given temporary or permanent custody of any of the children (e.g., a relative)? Could such a person make a claim for custody against Ms. Miller?
- If she wants custody, has Ms. Miller jeopardized her chances of being awarded custody by taking the twins out of state?

- Which custody law applies: The custody law of the state where Mr. Miller lives, the where Ms. Miller has now moved to, or the state where the children live?

Support Law

- Is Mr. Miller supporting his wife? Is she supporting him?
- Is Mr. Miller supporting the three children? Is Ms. Miller supporting them? Do the children have any special medical or school needs? If so, are these needs being met?
- Are the children now covered under Mr. Miller's health insurance policy at work? Is Ms. Miller covered? Is there any danger that the policy will be changed? Who has the authority under the policy to change the beneficiaries? Can such a change be prevented?
- Can Ms. Miller obtain a court order forcing Mr. Miller to support her and the children while she is deciding whether she wants to terminate the marital relationship?

Bankruptcy Law

- Is there a danger that Mr. Miller or his business might go into bankruptcy? If so, how would this affect Ms. Miller's rights to support and to her share of the marital property? How would it affect Mr. Miller's duty of child support?
- What happens if Ms. Miller files for bankruptcy? How would it affect financial obligations, if any, that she has to Mr. Miller?

Tort Law

- Has Mr. Miller committed any torts against Ms. Miller (e.g. assault, fraud, conversion, intentional infliction of emotional distress)?
- Has Ms. Miller committed any torts against Mr. Miller?
- Can one spouse sue another in tort?
- Have Millers' children (particularly the oldest) damaged any property or committed any torts for which the parents might be liable?

Civil Procedure Law

- If a court action is brought (e.g., for divorce custody, separate maintenance), what court would have jurisdiction? A court in this state? A court in the state where Mr. Miller resides?
- How can service of process be made?
- If Ms. Miller sues and obtains a judgment in this state, can it be enforced in another state?

Evidence Law

- What factual claims will Ms. Miller be making (e.g., that Miller has hidden money or other assets that should be used to support the family)?
- What testimonial evidence (oral statements of witnesses) exists to support Ms. Miller's claims?
- How much of this evidence is admissible in court?
- What documentary evidence should be obtained (e.g., marriage license, birth certificates, records of purchases)?
- Whose depositions should be taken?
- What claims will Mr. Miller make against Ms. Miller? What evidence is he likely to use to support these claims? What objections can be made to this evidence?

Juvenile Law

- Can a dependency or child-neglect petition be brought against Mr. Miller? Against Ms. Miller?
- Why is Ms. Miller upset about her eldest son? Has he committed an act of delinquency or other status offence?
- Is the Millers' oldest child a person in need of supervision (PINS), a child in need of supervision (CHINS), or a child in need of protection and services (CHIPS)?

Tax Law

- Have Mr. Miller and his wife filed joint tax returns in the past?
- Are any refunds (or money owed) on past returns?

- In a property settlement following a divorce or separation, what would be the most advantageous settlement for Ms. Miller from a tax perspective?
- What arrangement might Mr. Miller seek in order to obtain the best tax posture for him? What is negotiable? What will he be willing to give up to obtain tax objectives? Will he, for example, cooperate in allowing Ms. Miller to have sole physical custody and sole legal custody of the children in exchange for her cooperation in ensuring that his alimony payments are deductible?

Estate Law

- Do the Millers have their own wills? If so, who are the beneficiaries? If there is no divorce, can Mr. Miller leave Ms. Miller out of his will entirely?
- Who receives the Millers' property if they die without a will while they are separated or after a divorce?
- Does Mr. Miller have life insurance policies on which Ms. Miller or the children are beneficiaries? If so, can he change the beneficiaries? Can such a change be prevented?

Social Security

- When will Mr. Miller be eligible for social security? Can Ms. Miller be eligible for social security through his earnings if she is not eligible independently?
- How do social security benefits affect support obligations?

Professional Responsibility/Ethics

- Is Mr. Miller represented by counsel? If so, can an attorney or paralegal representing Ms. Miller contact Mr. Miller directly, or must all communications to him be made through his attorney? If he is not yet represented, are these limitations on what Ms. Miller's representatives can and cannot say to him?
- If Ms. Miller can find her eldest son, can she simply take him away from her husband when the latter is not present? If this would be illegal, what is the ethical obligation of an attorney whose client is about to do something illegal?

Miscellaneous

- Can Mr. Miller be forced to pay attorney fees that Ms. Miller will incur in her legal disputes with him?
- Can Ms. Miller be forced to pay Mr. Miller's attorney fees?

3. Μετάφρασμα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗ

ΤΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΟΝ ΕΙΚΟΣΤΟ ΠΡΩΤΟ ΑΙΩΝΑ

Το οικογενειακό δίκαιο είναι το σύνολο των νομικών κανόνων που ορίζουν τις σχέσεις, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις κατά τη σύναψη, τη διάρκεια και τη λύση του γάμου και της οικογενειακής δομής. Ο γάμος είναι ο ακρογωνιαίος λίθος του οικογενειακού δικαίου και αυτό το δίκαιο έχει παραμείνει σχετικά αμετάβλητο για αιώνες. Ο κόσμος των παππούδων μας ήταν δραματικά διαφορετικός από τον σημερινό κόσμο:

Μέχρι και πριν από μια γενιά υπήρχε κοινωνική ομοφωνία για τη σημασία του γάμου. Ο γάμος ήταν μόνιμος και μονογαμικός• τα παιδιά ήταν αυτονόητα, σημαντικά και αποτελούσαν το επίκεντρο• ο σύζυγος έβγαζε χρήματα και έπαιρνε αποφάσεις• η σύζυγος έμενε σπίτι φροντίζοντας το νοικοκυριό, τα παιδιά και τον σύζυγο. Το νομικό σύστημα ενίσχυε τις κοινωνικές νόρμες για τον γάμο. Πλέον η σαφήνεια και η ενότητα της οικογενειακής εικόνας έχουν χαθεί. Μόνο ένα μικρό ποσοστό των αμερικανικών οικογενειών έχουν ακόμα όλα τα χαρακτηριστικά που σχετίζονται με το ιδανικό της πυρηνικής οικογένειας. Στη θέση ενός κοινωνικά αποδεκτού ιδανικού έχουμε επιτακτικές απαιτήσεις για αυτονομία και ιδιωτικότητα καθώς και πολλά μοντέλα προσωπικής ζωής: μονογονεϊκές οικογένειες, εργαζόμενες σύζυγοι, άνδρες σύζυγοι που παραμένουν στο σπίτι, [γάμος ατόμων του ίδιου φύλου], σύμφωνο συμβίωσης χωρίς γάμο, πολλαπλοί γάμοι, θετά παιδιά, [και παρένθετοι γονείς]. Οι αλλαγές αφθονούν και το μήνυμά τους είναι ξεκάθαρο: η κατάρρευση του γάμου ως μοναδικού μοντέλου ενήλικης συμβίωσης είναι μη αναστρέψιμη.

Πράγματι, ζούμε σε μια κοινωνία που μερικές φορές μοιάζει να βρίσκεται σε κατάσταση διαρκών αλλαγών. Ένας ακαδημαϊκός υποστηρίζει πως «ο γάμος έχει αλλάξει περισσότερο τα τελευταία 30 χρόνια απ' ό,τι τα προηγούμενα 3.000». Μια πρόσφατη έρευνα συμπεραίνει προκλητικά ότι 39 τοις εκατό των Αμερικανών νιώθουν πως ο γάμος είναι απαρχαιωμένος. Σύμφωνα με μια άλλη έρευνα, σχεδόν οι μισοί νεαροί Αμερικάνοι δεν πιστεύουν ότι η

κυβέρνηση πρέπει να είναι αρμόδια για την έκδοση αδειών γάμου. Σύμφωνα με τον δικαστή Scalia του Ανωτάτου Δικαστηρίου των Η.Π.Α. εξελίσσεται ένας «πολιτισμικός πόλεμος» καθώς η κοινωνία αναρωτιέται αν το έχουμε παρακάνει ή αν δεν έχουμε κάνει αρκετά.

Τα δικαστήρια και τα νομοθετικά σώματα δεν ήταν πάντα σε θέση να προσαρμόσουν τις αρχές του παραδοσιακού οικογενειακού δικαίου σε αυτό το περιβάλλον της δημόσιας συζήτησης και των αλλαγών. Χρειάζονταν και χρειάζονται νέες αρχές. Ένα από τα κεντρικά θέματα αυτού του βιβλίου θα είναι ο τρόπος με τον οποίο έχει εξελιχθεί το οικογενειακό δίκαιο, σαν απάντηση στη μετατόπιση των ορίων όσον αφορά τον τρόπο που οι άνθρωποι επιλέγουν να ζουν. Πέντε σημαντικές εξελίξεις στο οικογενειακό δίκαιο αποτελούν προϊόν αυτής της αναταραχής. Έχουν διαμορφώσει την πρόσφατη ιστορία και θα συνεχίσουν να παίζουν κύριο ρόλο στον εικοστό πρώτο αιώνα. Τα παρακάτω αποτελούν μια γενική επισκόπηση αυτών των εξελίξεων.

Ισότητα των Φύλων: Ο Αγώνας Συνεχίζεται

Υπήρξε μία περίοδος στην ιστορία μας που μια σύζυγος δεν μπορούσε να κάνει τη διαθήκη της ή να ασκήσει αγωγή με το δικό της όνομα. Δεν μπορούσε να κάνει πολλά χωρίς τη συγκατάθεση του συζύγου της. Δύο αιώνες πριν, ο καλύτερος νομικός της εποχής, ο Blackstone, διακήρυσσε ότι «η ίδια η ύπαρξη ή η νομική υπόσταση μιας γυναίκας αναστελλόταν κατά τη διάρκεια του γάμου, ή τουλάχιστον περιλαμβανόταν και παγιωνόταν σε αυτή του συζύγου της». Πράγματι, στα μάτια του νόμου, ο σύζυγος και η σύζυγος ήταν ένα άτομο, και αυτό το άτομο ήταν ο σύζυγος. Στην ακραία του μορφή αυτός ο κανονισμός, σήμαινε ότι μια σύζυγος δεν μπορούσε να κάνει αγωγή στο σύζυγό της (η αγωγή θα ισοδυναμούσε με το να κάνει ο σύζυγος αγωγή στον εαυτό του) και ότι ένας σύζυγος δεν μπορούσε να καταδικαστεί για βιασμό της συζύγου του (η καταδίκη θα ισοδυναμούσε με το να βιάζει ο σύζυγος τον εαυτό του).

Έχει γίνει μεγάλη πρόοδος όσον αφορά την εγκατάλειψη μιας θεώρησης του δικαίου βασισμένης στην ανδρική κυριαρχία. Σε μεγάλο βαθμό, το δίκαιο έχει εξισώσει το νομικό καθεστώς ανδρών και γυναικών. Μερικές αλλαγές,

ωστόσο, είχαν ανεπιθύμητες συνέπειες, οι οποίες συνέβαλαν στη διαιώνιση της ανισότητας. Για παράδειγμα, το διαζύγιο χωρίς υπαιτιότητα έδωσε και στους δύο συζύγους ισάξια το δικαίωμα να τερματίσουν έναν γάμο χωρίς να πρέπει να αποδείξουν μοιχεία, κακομεταχείριση ή κάποια άλλη ανάρμοστη συμπεριφορά εντός γάμου. Όμως μερικοί έχουν υποστηρίξει ότι αυτή η μεταρρύθμιση αφαίρεσε ένα ουσιαστικό διαπραγματευτικό ατού από τις συζύγους στα θέματα των χρημάτων και της επιμέλειας ιδιαίτερα στην περίπτωση μακρόβιων γάμων. Ένας σύζυγος δεν χρειαζόταν να διαπραγματευτεί σκληρά για να βγει από έναν γάμο, εάν ήταν πλέον σχετικά εύκολο να αποκτήσει διαζύγιο. Επιπλέον, σε πολλά ζευγάρια, το βιοτικό επίπεδο του πρώην συζύγου βελτιώνεται μετά το διαζύγιο, ενώ της πρώην συζύγου χειροτερεύει. Ορισμένες φεμινίστριες λένε πως η «ισότητα» έχει στην πραγματικότητα οδηγήσει σε υποβάθμιση των δικαιωμάτων των γυναικών. Μια καθηγήτρια Νομικής στο Πανεπιστήμιο Κολούμπια και συγγραφέας του βιβλίου *The Illusion of Equality* (Η Ψευδαίσθηση της Ισότητας) έχει υποστηρίξει ότι «η ισότητα εφαρμόζεται με εκδικητικότητα εναντίον των γυναικών».

Επιπλέον, είναι σημαντικό να θυμόμαστε ότι μεταρρυθμίσεις στους νόμους δεν μεταφράζονται πάντα ως αλλαγές στην ανθρώπινη συμπεριφορά. Για παράδειγμα, πρόσφατα ζητήθηκε από ένα δικαστήριο να ερμηνεύσει μια γαμήλια σύμβαση ανάμεσα στον κύριο και την κυρία Spires, η οποία περιείχε τους παρακάτω όρους:

η κα Spires:

- δεν επιτρέπεται να κάνει ανάληψη από την τράπεζα χωρίς τη ρητή έγκριση του κου Spires
- δεν επιτρέπεται να «προσπαθήσει να επηρεάσει την υπόσταση/ένταση» οποιασδήποτε σχέσης του κου Spires «με άλλα άτομα εκτός γάμου, εκτός αν ο σύζυγος ζητήσει προφορικά συμμετοχή της συζύγου»
- δεν επιτρέπεται να «αμφισβητήσει» τον κο Spires δημοσίως «για οποιοδήποτε θέμα»
- πρέπει να «συμπεριφέρεται σύμφωνα με όλες τις γραφές της Ιεράς Βίβλου σχετικά με τις γαμήλιες σχέσεις όσον αφορά τις συζύγους και σύμφωνα με τις ιδιαίτερες απαιτήσεις του συζύγου»

- πρέπει να διατηρεί μια σεξουαλική σχέση η οποία να «παραμένει αυθόρμητη και αποκλειστική με το σύζυγο»
- πρέπει να «εκπληρώνει τις απαιτήσεις του συζύγου τηρώντας αυστηρά το χρονικό πλαίσιο, τη σειρά, τον προγραμματισμό κλπ.»
- δεν επιτρέπεται να λάβει δάνειο ή δώρο χωρίς πρώτα να πάρει την άδεια του κου Spires.

Η μέρα που τα δύο μέρη υπέγραψαν αυτή τη σύμβαση δεν ήταν το 1791 ή το 1891, αλλά το 1991. Παρόλο που το δικαστήριο τελικά έκρινε τη σύμβαση μη εκτελεστή, το γεγονός ότι χρειάστηκε να εκδικαστεί μια τέτοια υπόθεση λίγο πριν αρχίσει ο εικοστός πρώτος αιώνας, υποδηλώνει ότι δεν αποδέχονται όλοι μέσα στην κοινωνία τη γενική αρχή του δικαίου περί της ισότητας μεταξύ των φύλων. Ευτυχώς, οι περισσότεροι την αποδέχονται. Παρόλα αυτά οποιοσδήποτε ασχολείται με την εφαρμογή του οικογενειακού δικαίου, πρέπει να είναι προετοιμασμένος να συναντήσει σοβαρές αποκλίσεις ανάμεσα στους νόμους των βιβλίων και στον τρόπο με τον οποίο πραγματικά διάγουν οι άνθρωποι τις ζωές τους.

Αυξημένη Ομοσπονδιοποίηση του Οικογενειακού Δικαίου

Το νομικό μας σύστημα είναι ένα σύστημα μοιρασμένων εξουσιών ανάμεσα στην ομοσπονδιακή κυβέρνηση και τις κυβερνήσεις των πολιτειών. Αυτή η διάκριση των εξουσιών ονομάζεται ομοσπονδία. Το μεγαλύτερο μέρος του οικογενειακού δικαίου παράγεται από τις πολιτείες. Όταν οι αντίδικοι επιθυμούν διαζύγιο, για παράδειγμα, πηγαίνουν σε ένα πολιτειακό δικαστήριο και όχι σε ένα ομοσπονδιακό. Όμως η ομοσπονδιακή νομοθετική εξουσία (Κογκρέσο) μπορεί να ψηφίσει νόμους και τα ομοσπονδιακά δικαστήρια μπορούν να εκδώσουν αποφάσεις για το ομοσπονδιακό σύνταγμα (το Σύνταγμα των ΗΠΑ) που επηρεάζουν σημαντικά το πολιτειακό οικογενειακό δίκαιο. Ορίστε μερικά παραδείγματα:

- ομοσπονδιακοί νόμοι φορολογίας εισοδήματος για τη δυνατότητα απαλλαγής της διατροφής από τη φορολόγηση
- ομοσπονδιακοί πτωχευτικοί νόμοι σε περίπτωση απαλλαγής από χρέη διατροφής

- ομοσπονδιακοί νόμοι για τη νομιμότητα της άμβλωσης
- ομοσπονδιακοί νόμοι που προστατεύουν τα παιδιά μη έγγαμων ζευγαριών
- ομοσπονδιακοί νόμοι που ρυθμίζουν διαφορές επιμέλειας τέκνων όταν οι αντίδικοι βρίσκονται σε διαφορετικές πολιτείες
- ομοσπονδιακοί νόμοι για την εφαρμογή της διατροφής τέκνων

Όταν ένας ομοσπονδιακός νόμος επιφέρει μια αλλαγή σε ένα πεδίο του δικαίου που κάποτε ελεγχόταν κυρίως από πολιτειακό νόμο, αναφερόμαστε σε αυτή την αλλαγή ως ομοσπονδιοποίηση αυτού του πεδίου του δικαίου. Τα ομοσπονδιακά νομοθετήματα του Κογκρέσου που οδηγούν σε αλλαγές στους πολιτειακούς νόμους περί διατροφής τέκνων είναι ίσως τα πιο εκτενή παραδείγματα ομοσπονδιοποίησης της εποχής μας.

Όταν λάβει χώρα μια αλλαγή στους νόμους μέσω ερμηνείας του Συντάγματος των ΗΠΑ από το Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ και από άλλα ομοσπονδιακά δικαστήρια, αναφερόμαστε σε αυτήν την αλλαγή ως συνταγματοποίηση αυτού του πεδίου του δικαίου. Ένα κύριο παράδειγμα είναι η απόφαση του Ανώτατου Δικαστηρίου των ΗΠΑ ότι ένας πολιτειακός νόμος που κάνει διακρίσεις κατά των νόθων παιδιών είναι παραβίαση της Αρχής Ίσης Προστασίας του Συντάγματος των ΗΠΑ.

Το πολιτειακό οικογενειακό δίκαιο δεν έχει αφανιστεί από την ομοσπονδιοποίηση ή την συνταγματοποίηση. Το μεγαλύτερο μέρος των νόμων του οικογενειακού δικαίου γράφεται ακόμα από τις πολιτειακές νομοθετικές εξουσίες και τα πολιτειακά δικαστήρια. Ωστόσο, στο ομοσπονδιακό μας σύστημα, αυτή η κυρίαρχη πολιτειακή εξουσία σχετικά με το οικογενειακό δίκαιο μοιράζεται με την ομοσπονδιακή κυβέρνηση. Επικριτές έχουν υποστηρίξει ότι ο ρόλος της ομοσπονδιακής κυβέρνησης στο οικογενειακό δίκαιο είναι αρκετά εκτεταμένος, και ότι πάρα πολλά πεδία του οικογενειακού δικαίου έχουν καταληφθεί από ομοσπονδιοποίηση. Καθώς ο ρόλος της ομοσπονδιακής κυβέρνησης ενισχύεται διαρκώς, αναμένεται διαρκής αντιπαράθεση γύρω από τη λεπτή ισορροπία μεταξύ των ομοσπονδιακών και πολιτειακών νόμων που ρυθμίζουν τις οικογενειακές σχέσεις.

Τα Νομικά Συμβόλαια στο Οικογενειακό Δίκαιο

Μεγάλο μέλος του οικογενειακού δικαίου ρυθμίζεται από τη νομική υπόσταση των συμμετεχόντων. Νομική υπόσταση (status) είναι νομικός όρος που δηλώνει έναν αριθμό νομικών δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που επιβάλλονται από τον Νόμο, συχνά ανεξαρτήτως από το αν τα άτομα που σχετίζονται συναινούν ή επιδιώκουν κάποια συμφωνία. Για παράδειγμα, αφού παντρευτούν τα δύο μέρη, δεν μπορούν να αποφασίσουν αυτοβούλως να λύσουν το γάμο τους, ώστε να μπορούν να παντρευτούν κάποιον άλλο. Οι σύζυγοι δεν μπορούν να χωρίσουν μόνοι τους. Χρειάζονται δικαστική απόφαση διαζυγίου. Ούτε μπορούν να συμφωνήσουν ότι ένας ή και οι δύο θα έχουν επιπλέον συζύγους. Η νομική υπόσταση του γάμου θα επισκίαζε τέτοιες συμφωνητικές επιδιώξεις. Με άλλα λόγια, τέτοιες συμφωνίες είναι μη εφαρμόσιμες λόγω των καθηκόντων και των υποχρεώσεων που επιβάλλονται από τη νομική υπόσταση του γάμου.

Όμως υπάρχει ακόμα περιθώριο για τα συμβαλλόμενα μέρη να συνάπτουν συμφωνίες (συμβόλαια) σχετικά με τον γάμο τους εφόσον δεν ανακατεύονται με βασικά δικαιώματα και υποχρεώσεις που είναι κεντρικά στη νομική υπόσταση του γάμου. Στην πραγματικότητα, βάσει μιας σχετικά πρόσφατης σημαντικής εξέλιξης στο οικογενειακό δίκαιο, έχει αυξηθεί ουσιαστικά η ικανότητα των μερών να συνάπτουν εφαρμόσιμα συμβόλαια τα οποία βοηθούν στον καθορισμό των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεών τους. Διαβάζοντας προγαμιαία συμβόλαια, για παράδειγμα, θα δούμε μια μεγάλη προθυμία των δικαστηρίων να επιτρέψουν στα μέρη τη σύναψη συμβολαίων που καθορίζουν σημαντικά στοιχεία του επικείμενου γάμου ιδιαίτερα στο κομμάτι των οικονομικών. Σε ένα σημαντικό βαθμό ο γάμος θεωρείται περισσότερο ως μια οικονομική σχέση υποκείμενη σε μερικές αμοιβαίες τροποποιήσεις παρά ως μια αιώνια ένωση αγάπης που προεδρεύεται καλοπροαίρετα από τον σύζυγο. Υπάρχουν και πάλι όρια σχετικά με το τι μπορούν να επιτύχουν τα μέρη μέσω συμβολαίου. Τα δικαστήρια δεν θα εγκρίνουν (εφαρμόσουν) οτιδήποτε αποφασίσουν να κάνουν τα μέρη.

Μερικές φορές λέγεται ότι σε κάθε γάμο υπάρχει και ένα τρίτο συμβαλλόμενο μέρος, η πολιτεία, που επιβάλλει δικαιώματα και υποχρεώσεις στους

συζύγους. Αυτό αληθεύει ακόμα, παρόλο που έχουν αρχίσει να παρατηρούμε περισσότερη ευελιξία στο τι επιτρέπεται να κάνουν τα μέρη μέσω συμβολαίου. Αυτή η τάση είναι ακόμα μεγαλύτερη σε οικογενειακές μορφές που έχουν δημιουργηθεί ως εναλλακτικές του γάμου.

Επιστήμη και Δίκαιο

Τα επιστημονικά επιτεύγματα έχουν επιφέρει ουσιαστικές προκλήσεις για το οικογενειακό δίκαιο και αυτό είναι περισσότερο προφανές στη σύγχρονη επιστήμη της μητρότητας. Οι νέοι τρόποι τεκνοποίησης έχουν αναδείξει το ζήτημα των πολλαπλών γονέων: «Η αναπαραγωγική τεχνολογία έχει καταστήσει δυνατό ένα άτομο να παρέχει το ωάριο, ένα άλλο να το γονιμοποιεί, ένα τρίτο να το κυοφορεί και ένα τέταρτο και πέμπτο να θεωρούνται οι γονείς». Αυτή η πραγματικότητα έχει αναγκάσει τα νομοθετικά σώματα και τα δικαστήρια να αναπροσδιορίσουν παραδοσιακά πεδία του δικαίου και να έρθουν αντιμέτωπα με νέες κατηγορίες διαφορών. Για παράδειγμα, ποιος είναι ο νόμιμος γονέας όταν η παρένθετη μητέρα αλλάξει γνώμη και δεν δίνει το μωρό στο ζευγάρι που παρείχε το έμβρυο για το παιδί;

Απελευθέρωση της Σεξουαλικότητας

Κάποτε η κοινωνία επέβαλε αυστηρούς περιορισμούς στην ερωτική συμπεριφορά. Ο Νόμος περιείχε πολυάριθμα παραδείγματα εγκλημάτων σχετικών με τη σεξουαλικότητα, όπως η πώληση αντισυλληπτικών, η ομοφυλοφιλική επαφή μεταξύ ενηλίκων και η άμβλωση. Παρόλο που δεν έχουν απαλειφθεί όλοι οι περιορισμοί γύρω από τη σεξουαλικότητα, έχουν μειωθεί ουσιαστικά όταν εμπλέκονται ενήλικες. Στη δραματική υπόθεση Lawrence εναντίον Τέξας που αφορούσε διακρίσεις κατά ιδιωτικής ομοφυλοφιλικής επαφής μεταξύ ενηλίκων, το Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ έκρινε ότι «η ελευθερία υποθέτει μια ανεξαρτησία του εαυτού η οποία περιλαμβάνει... συγκεκριμένη ερωτική συμπεριφορά». Αν και υπάρχει ένα κομμάτι της κοινωνίας που θέλει να διατηρήσει - και μάλιστα να αυξήσει- την κυβερνητική ρύθμιση της σεξουαλικής συμπεριφοράς και κάθε «ερωτικής συμπεριφοράς», ο Νόμος κινείται στην αντίθετη κατεύθυνση.

Καθώς το οικογενειακό δίκαιο προχωράει στον εικοστό πρώτο αιώνα, αυτά είναι κάποια από τα κύρια θέματα που θα απασχολήσουν τα δικαστήρια και τα νομοθετικά σώματα, και συνεπώς θα είναι μέρος των εφαρμογών του οικογενειακού δικαίου, όπου οι δικηγόροι και οι βοηθοί τους εξυπηρετούν τις ανάγκες των πελατών.

Η ΝΕΑ ΟΡΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Μία από τις συνέπειες των αλλαγών στο οικογενειακό δίκαιο τις τελευταίες δεκαετίες είναι η δημιουργία νέας ορολογίας για την περιγραφή κάποιων συμμετεχόντων και διαδικασιών που συναποτελούν το οικογενειακό δίκαιο.

Μερικά παραδείγματα ακολουθούν παρακάτω:

Νέα ορολογία (παλαιότεροι όροι στις παρενθέσεις)

- λύση (διαζύγιο)
- συζυγική διατροφή (διατροφή)
- συντήρηση (διατροφή)
- τέκνο εκτός γάμου (νόθο τέκνο, εξώγαμο τέκνο, μπάσταρδο)
- φροντιστής (κηδεμόνας)
- γονικό σχέδιο, γονικός προγραμματισμός, γονικό ωράριο, γονικές λειτουργίες, γονική ευθύνη, πληρεξούσιο λήψης αποφάσεων, γονεϊκό πρόγραμμα (επιμέλεια, δικαίωμα επίσκεψης, πρόσβαση στο παιδί)

Μερικές από τις αλλαγές στην ορολογία είναι κοσμητικής φύσης. Άλλες έχουν πιο ουσιαστικό σκοπό, όπως να τονίσουν τις υποχρεώσεις σε σχέση με τα δικαιώματα, να μειώσουν τη σημασία της ηθικής και να μετριάσουν τη ρητορική που μπορεί να συμβάλει στην εχθρότητα την οποία γεννούν μερικές διαφορές που άπτονται του οικογενειακού δικαίου. Ένας κυρίαρχος στόχος είναι να ξεφύγουμε από χρήση ορολογίας που ενθαρρύνει τα συμβαλλόμενα μέρη να θεωρούν τους εαυτούς τους «νικητές» ή «ηττημένους», έτσι ώστε να δοθεί μεγαλύτερο βάρος σε μια φιλική επίλυση της διαμάχης, ειδικά όταν εμπλέκονται παιδιά.

Δεν χρησιμοποιούν όλες οι πολιτείες τη νέα ορολογία. Στην πραγματικότητα είναι πιθανό κάποιες πολιτείες να χρησιμοποιούν την παλιά και τη νέα

ορολογία ταυτόχρονα. Αυτό είναι αναπόφευκτο καθώς τα δικαστήρια εφαρμόζουν προγενέστερες αποφάσεις (δεδικασμένα) σε νέες υποθέσεις. Οι προγενέστερες αποφάσεις, φυσικά χρησιμοποιούν την παλιά ορολογία. Σε αυτό το βιβλίο θα εξετάζουμε και την παλιά και τη νέα ορολογία.

ΠΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Για να δουλέψεις σε ένα γραφείο όπου ασκείται το οικογενειακό δίκαιο, χρειάζεσαι συμπόνια, ευελιξία, επιδεξιότητα και πάνω από όλα την ικανότητα να διαχειρίζεσαι ένα ευρύ φάσμα προβλημάτων. Παρόλο που μερικές υποθέσεις είναι ξεκάθαρες, μερικές δεν είναι. Ένας έμπειρος δικηγόρος παρατήρησε ότι η άσκηση του οικογενειακού δικαίου απαιτεί «να είσαι ειδήμων σε πολλούς τομείς του δικαίου και όχι μόνο σε ένα». Συνεπώς, η ειδίκευση του οικογενειακού δικαίου απαιτεί ευρύ πεδίο γνώσεων.

Ας εξετάσουμε αυτό το φάσμα χρησιμοποιώντας ένα παράδειγμα. Ας υποθέσουμε ότι είστε βοηθός δικηγόρου και δουλεύετε για την Karen Smith, μια δικηγόρο στην πολιτεία σας. Μία από τους πελάτες του γραφείου είναι η Susan Miller. Η δικηγόρος λαμβάνει το εξής e-mail από την κα Miller

2/7/13

Karen Smith:

Φεύγω από την πολιτεία σε μία εβδομάδα για να ζήσω με τη μητέρα μου στην πολιτεία σας. Θα με βοηθήσει να μετακομίσω ώστε να ξεκινήσουμε μια καινούργια ζωή. Πρέπει να σας συναντήσω μόλις φτάσω. Χθες ο σύζυγος μου τηλεφώνησε από την επιχείρησή του. Απείλησε εμένα και τα τρία μας παιδιά. Θα πάρω τα δίδυμα μαζί μου. Δεν ξέρω πού είναι το μεγαλύτερο αγόρι μου. Είναι πιθανόν με τον πατέρα του και μπλέκει σε ακόμα περισσότερους μπελάδες.

Susan Miller

Η παρακάτω λίστα απαριθμεί πολλά από τα ερωτήματα που είναι πιθανώς σχετικά με την υπόθεση της Susan Miller. Στόχος μας εδώ είναι απλά να

δείξουμε ότι το φάσμα του δικαίου που καλύπτεται από την εφαρμογή του οικογενειακού δικαίου μπορεί να είναι πολύ ευρύ.

Κάτι τελευταίο πριν ξεκινήσουμε την επισκόπηση. Μερικές πολιτειακές ενώσεις δικηγορικών συλλόγων έχουν προγράμματα πιστοποίησης ειδικότητας για δικηγόρους που ασκούν το οικογενειακό δίκαιο. Τουλάχιστον μία πολιτεία (Τέξας) έχει επίσης πιστοποίηση ειδικότητας για βοηθούς δικηγόρου στο οικογενειακό δίκαιο. Η πιστοποίηση απαιτεί ορισμένα προσόντα, όπως εμπειρία στην ειδικότητα και επιτυχή εξέταση στο δίκαιο της ειδικότητας. Οι περισσότεροι δικηγόροι και βοηθοί, ωστόσο, δεν έχουν πιστοποίηση της ειδικότητας, είτε επειδή η πολιτεία δεν την προσφέρει είτε λόγω της αντίληψης ότι δεν χρειάζεται.

Τομείς του Δικαίου που Συχνά Καλύπτονται στην Εφαρμογή του Οικογενειακού Δικαίου:

Το Παράδειγμα Miller εναντίον Miller

Ποινικό Δίκαιο

- Έχει διαπράξει ο κος Miller κάποιο έγκλημα; Τι είδους απειλές διατύπωσε; Επιτέθηκε στη σύζυγο και τα παιδιά του; Ασκήθηκε ενδοοικογενειακή βία;
- Ακόμα και αν ο σύζυγος της έχει διαπράξει κάποιο έγκλημα, θα ήταν συνετό η κα Miller να ζητήσει από τον εισαγγελέα να ερευνήσει και να διώξει ποινικά την υπόθεση;
- Έχει αποτύχει ο κος Miller να συντηρήσει την οικογένεια του; Εάν ναι, η μη συντήρηση είναι πολιτειακό ή ομοσπονδιακό έγκλημα;
- Υπάρχει κίνδυνος μελλοντικών εγκληματικών πράξεων από τον κο Miller; Εάν ναι, τι μπορεί να γίνει, αν μπορεί να γίνει κάτι, για την αποφυγή τέτοιων πράξεων; Μπορεί η κα Miller να λάβει περιοριστικά ή ασφαλιστικά μέτρα για να κρατήσει τον σύζυγο της μακριά;
- Αντιμετωπίζει η κα Miller πιθανές ποινές επειδή πήρε τα δίδυμα έξω από την πολιτεία;

Δίκαιο περί Διαζυγίου/Διάστασης/ Ακύρωσης

- Έχει η κα Miller λόγους για διαζύγιο, ακύρωση γάμου ή διάσταση από τον κο Miller;

- Έχει ο κος Miller λόγους για κάποια από αυτές τις ενέργειες κατά της συζύγου του;

Δίκαιο περί Επιμέλειας Τέκνων

- Επιθυμεί η κα Miller αποκλειστική φυσική και αποκλειστική νομική επιμέλεια των τριών παιδιών; Είναι η βιολογική μητέρα και των τριών; Είναι ο κος Miller ο βιολογικός πατέρας; Υπάρχουν προβλήματα πατρότητας; Θα ζητήσει ο κος Miller επιμέλεια; Ποιος είναι ο τρόπος ζωής του γονέα ή των γονέων που ζητούν επιμέλεια; Υπάρχει η επιλογή της φυσικής συνεπιμέλειας ή της νομικής συνεπιμέλειας;
- Εάν η κα Miller δεν επιθυμεί διαζύγιο, ακύρωση γάμου ή νομική διάσταση, πώς μπορεί αυτή να έχει την επιμέλεια των παιδιών;
- Επιθυμεί η κα Miller να δοθεί σε κάποιον άλλο προσωρινή ή μόνιμη επιμέλεια των παιδιών (π.χ. σε συγγενή); Θα μπορούσε ένα τέτοιο άτομο να αξιώσει επιμέλεια;
- Εάν η κα Miller επιθυμεί επιμέλεια, παίρνοντας τα δίδυμα εκτός πολιτείας μείωσε τις πιθανότητες να πάρει την επιμέλεια;
- Ποιοι νόμοι περί επιμέλειας ισχύουν: οι νόμοι περί επιμέλειας της πολιτείας όπου ζει ο κος Miller, της πολιτείας στην οποία έχει μετακομίσει τώρα η κα Miller ή της πολιτείας στην οποία ζουν τα παιδιά;

Δίκαιο περί Συντήρησης

- Συντηρεί ο κος Miller τη σύζυγο του; Συντηρεί αυτή εκείνον;
- Συντηρεί ο κος Miller τα τρία παιδιά; Τα συντηρεί η κα Miller; Έχουν τα παιδιά κάποιες ειδικές ιατρικές ή σχολικές ανάγκες; Εάν ναι, καλύπτονται αυτές οι ανάγκες;
- Τώρα τα παιδιά καλύπτονται από το ασφαλιστήριο συμβόλαιο υγείας της εργασίας του; Η κα Miller καλύπτεται; Υπάρχει κίνδυνος αλλαγής του συμβολαίου; Ποιος έχει την εξουσία να αλλάξει τους δικαιούχους του συμβολαίου; Μπορεί να αποτραπεί μια τέτοια αλλαγή;
- Μπορεί η κα Miller να λάβει δικαστική απόφαση η οποία θα αναγκάζει τον κο Miller να συντηρεί αυτή και τα παιδιά ενόσω αυτή αποφασίζει εάν θέλει να λήξει την έγγαμη σχέση;

Πτωχευτικό Δίκαιο

- Υπάρχει κίνδυνος να πτωχεύσει ο κος Miller ή η επιχείρησή του; Εάν ναι, πώς θα επηρεάζε αυτό τα δικαιώματα της κας Miller για συντήρηση και το μερίδιό της από τα περιουσιακά αγαθά; Πώς θα επηρεάζε αυτό την υποχρέωση του κ. Miller για συντήρηση των παιδιών;
- Τι θα συμβεί αν η κα Miller κηρύξει πτώχευση; Πώς θα επηρεάζε αυτό τις οικονομικές υποχρεώσεις, εάν υπάρχουν, που έχει απέναντι στον κ. Miller;

Αδικοπρακτικό Δίκαιο

- Έχει διαπράξει ο κος Miller αδικοπραξίες εναντίον της κας Miller (π.χ. επίθεση, απάτη, προσηλυτισμός, σκόπιμη πρόκληση συναισθηματικής αναστάτωσης);
- Έχει διαπράξει η κα Miller αδικοπραξίες εναντίον του κ. Miller;
- Μπορεί ο ένας σύζυγος να ασκήσει αγωγή στον άλλο για αδικοπραξία;
- Έχουν τα παιδιά των Miller (ιδιαίτερα το μεγαλύτερο) καταστρέψει περιουσία ή διαπράξει αδικοπραξία για την οποία να είναι πιθανόν οι γονείς υπόλογοι;

Δίκαιο Πολιτικής Δικονομίας

- Εάν χρειαστεί δικαστική παρέμβαση (π.χ. για διαζύγιο, επιμέλεια, ξεχωριστή συντήρηση), ποιο δικαστήριο θα έχει δικαιοδοσία; Ένα δικαστήριο σε αυτή την πολιτεία; Ένα δικαστήριο στην πολιτεία όπου διαμένει ο κος Miller;
- Πώς μπορεί να ξεκινήσει η δικαστική διαδικασία;
- Εάν η κα Miller ασκήσει αγωγή και λάβει απόφαση σε αυτή την πολιτεία, μπορεί αυτή να εφαρμοστεί και σε άλλη πολιτεία;

Αποδεικτικό Δίκαιο

- Τι πραγματικούς ισχυρισμούς θα κάνει η κα Miller (π.χ. ότι ο κος Miller έχει αποκρύψει χρήματα ή άλλα περιουσιακά στοιχεία που πρέπει να χρησιμοποιηθούν για τη συντήρηση της οικογένειας);
- Τι μαρτυρικές καταθέσεις (προφορικές δηλώσεις μαρτύρων) υπάρχουν για την υποστήριξη των αξιώσεων της κας Miller;

- Πόσες από αυτές τις αποδείξεις μπορούν να γίνουν δεκτές στο δικαστήριο;
- Τι αποδεικτικά έγγραφα πρέπει να αποκτηθούν (π.χ. άδεια γάμου, πιστοποιητικά γέννησης, αρχεία αγορών);
- Ποιων οι καταθέσεις θα χρειαστούν;
- Τι αξιώσεις θα έχει ο κος Miller εναντίον της κας Miller; Τι αποδείξεις είναι πιθανόν να χρησιμοποιήσει για να στηρίξει αυτές τις αξιώσεις; Πώς μπορούμε να αντιπαρατεθούμε σε αυτές τις αποδείξεις;

Δίκαιο Ανηλίκων

- Μπορεί να υποβληθεί αίτημα επείγουσας προστασίας ή παραμέλησης τέκνου εναντίον του κου Miller; Εναντίον της κας Miller;
- Γιατί η κα Miller είναι αναστατωμένη για τον μεγάλο της γιο; Έχει αυτός διαπράξει κάποια παράβαση ή κάποιο αδίκημα λόγω της παρούσας κατάστασης;
- Είναι το μεγαλύτερο παιδί των Miller ένα άτομο/παιδί που χρειάζεται εποπτεία ή προστασία και παροχή υπηρεσιών;

Φορολογικό Δίκαιο

- Ο κος Miller και η σύζυγος του έχουν υποβάλει κοινές φορολογικές δηλώσεις στο παρελθόν;
- Υπάρχουν επιστροφές (ή οφείλονται χρήματα) από παλιές δηλώσεις;
- Σε έναν διακανονισμό περιουσιακών στοιχείων μετά το διαζύγιο ή τη διάσταση, ποιος θα ήταν ο πιο επικερδής διακανονισμός για την κα Miller από φορολογικής άποψης;

Κληρονομικό Δίκαιο

- Οι Miller έχουν τις δικές τους διαθήκες; Εάν ναι, ποιοι είναι οι δικαιούχοι; Εάν δεν υπάρχει διαζύγιο, μπορεί ο κος Miller να αφήσει την κα Miller εντελώς εκτός της διαθήκης του;
- Ποιος θα λάβει την περιουσία των Miller εάν πεθάνουν χωρίς διαθήκη ενώ βρίσκονται εν διαστάσει ή μετά την έκδοση διαζυγίου;

- Έχει ο κος Miller ασφαλιστήρια συμβόλαια ζωής στα οποία είναι δικαιούχοι η κα Miller ή τα παιδιά; Εάν ναι, μπορεί να αλλάξει τους δικαιούχους; Μπορεί να αποτραπεί μια τέτοια αλλαγή;

Κοινωνική Ασφάλιση

- Πότε ο κος Miller θα δικαιούται κοινωνική ασφάλιση; Μπορεί η κα Miller να έχει δικαίωμα κοινωνικής ασφάλισης μέσω των αποδοχών του εάν δεν το δικαιούται αυτόνομα;
- Πώς επηρεάζουν τα οφέλη της κοινωνικής ασφάλισης τις υποχρεώσεις συντήρησης;

Επαγγελματική ευθύνη/Ηθική

- Εκπροσωπείται ο κος Miller από δικηγόρο; Εάν ναι, μπορεί ένας δικηγόρος ή βοηθός δικηγόρου που εκπροσωπεί την κα Miller να έρθει σε απευθείας επαφή με τον κο Miller, ή πρέπει όλη η επικοινωνία με αυτόν να γίνεται μέσω του δικηγόρου του; Εάν δεν εκπροσωπείται ακόμα, υπάρχουν αυτοί οι περιορισμοί στο περιεχόμενο των συζητήσεων των εκπροσώπων της κας Miller και του ίδιου;
- Εάν η κα Miller μπορέσει να βρει το μεγαλύτερο γιο της, μπορεί απλά να τον πάρει από το σύζυγο της όταν εκείνος δεν είναι παρών; Εάν αυτό είναι παράνομο, ποια είναι η ηθική υποχρέωση ενός δικηγόρου του οποίου ο πελάτης πρόκειται να κάνει κάτι παράνομο;

Διάφορα

- Μπορεί ο κος Miller να εξαναγκαστεί να πληρώσει τις δικαστικές δαπάνες που θα προκαλέσει η κα Miller στις νομικές της διαφορές μαζί του;
- Μπορεί η κα Miller να εξαναγκαστεί να πληρώσει τις δικαστικές δαπάνες του;

4. Κειμενική ανάλυση

Σύμφωνα με τη Reiss (2000), ανάλογα με τη γλωσσική τους λειτουργία τα κείμενα διακρίνονται σε αναπαραστατικά, εκφραστικά ή/και κλητικά. Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν κατά κύριο λόγο τα πληροφοριακά κείμενα. Το παραπάνω πρωτότυπο κείμενο ανήκει επίσης στην κατηγορία των πληροφοριακών κειμένων καθώς στοχεύει στην πληροφόρηση σχετικά με έναν τομέα του Δικαίου. Κατά τη μετάφραση ενός πληροφοριακού κειμένου ο μεταφραστής πρέπει να αναπαραστήσει με σωστό και ολοκληρωμένο τρόπο το περιεχόμενο του κειμένου και οφείλει να καθοδηγείται από τους κυρίαρχους κανόνες της γλώσσας και του πολιτισμού αφίξεως. (Reiss, 2000).

Επιπλέον το πρωτότυπο κείμενο κάνει χρήση νομικής γλώσσας και νομικής επαγγελματικής διαλέκτου (register), αφού πραγματεύεται κατεξοχήν νομικά ζητήματα. Η νομική επαγγελματική διάλεκτος περιλαμβάνει τη νομική γλώσσα που χρησιμοποιείται σε νομικά έγγραφα (νομοθετικά κείμενα, συμβόλαια, διαθήκες), στα δικαστήρια, σε νομικά εγχειρίδια και σε διάφορους τύπους της επικοινωνίας των νομικών επαγγελματιών μεταξύ τους αλλά και με μη ειδικούς (Trosborg, 1997). Το συγκεκριμένο κείμενο θα λέγαμε ότι ανήκει στο είδος (genre) των νομικών εγχειριδίων. Πρόκειται για ένα βιβλίο που έχει σκοπό την εισαγωγή του αναγνώστη στο πεδίο του Οικογενειακού Δικαίου, άρα είναι αναμενόμενο να χαρακτηρίζεται από στοιχεία της νομικής γλώσσας και της νομικής επαγγελματικής διαλέκτου. Επειδή σύμφωνα με τη Θεωρία του Σκοπού η μεταφραστική μέθοδος καθορίζεται από τον σκοπό του κειμένου αφίξεως (Vermeer, 1996), είναι αναγκαίο να ξεκαθαριστεί ότι ο σκοπός του μεταφράσματος ταυτίζεται με τον σκοπό του πρωτότυπου κειμένου και το αναγνωστικό κοινό θα είναι αντίστοιχου γνωστικού επιπέδου και ενδιαφερόντων. Επομένως, όπως και στο κείμενο πηγή το ύφος θα παραμείνει επίσημο και σοβαρό, αλλά ταυτόχρονα οικείο και παραστατικό καθώς σκοπός του συγγραφέα είναι η σωστή και σαφής πληροφόρηση. Το πρωτότυπο κείμενο είναι γραμμένο από φυσικό ομιλητή της αγγλικής γλώσσας με πολλά λεξιλογικά στοιχεία της αμερικανικής εκδοχής της καθώς αναφέρεται στο αμερικανικό νομικό σύστημα. Τέλος, οι αναφορές σε δικαστικές υποθέσεις και νόμους αποτελούν στοιχείο διακειμενικότητας.

5. Επί μέρους σχόλια

Η περιπλοκότητα και η δυσκολία της νομικής μετάφρασης έγκειται στη φύση του Δικαίου και της γλώσσας που χρησιμοποιεί η Νομική επιστήμη και στις σχετικές δυσκολίες που εντοπίζονται στη διαπολιτισμική και διαγλωσσική επικοινωνία κατά τη νομική μετάφραση. Είναι γεγονός ότι η νομική μετάφραση μεταξύ δύο γλωσσών δεν αποτελεί απλό ζήτημα (Cao, 2007). Σύμφωνα με τη Nord (1997), συγκρίνοντας τον Σκοπό και τις λειτουργίες του κειμένου αφετηρίας, πριν ξεκινήσει ο μεταφραστής να μεταφράζει πρέπει να μπορεί να εντοπίσει τα προβλήματα που θα προκύψουν κατά τη μεταφραστική διαδικασία και να αναπτύξει μια στρατηγική για την επίλυση τους. Η διαχείριση των μεταφραστικών προβλημάτων, τα οποία θέτει ένα προς μετάφραση κείμενο, τόσο σε επίπεδο επιμέρους γλωσσικών μονάδων όσο και σε επίπεδο εννοιών έκφρασης, γίνεται κάθε φορά με διαφορετικό τρόπο ανάλογα με την επιδιωκόμενη λειτουργία του μεταφράσματος στο πολιτισμό και τη γλώσσα αφίξεως (Κελάνδριας, 2007). Ακολουθεί λοιπόν μια κατηγοριοποίηση των κύριων και ουσιαστικών προβλημάτων που ανέδειξε το κείμενο πηγή κατά τη μεταφραστική διαδικασία συνοδευόμενα από σχολιασμό και στρατηγικές αντιμετώπισης τους.

1. Πολιτισμική διαφοροποίηση

Σύμφωνα με τον Cornu (2000) αυτό που εξασφαλίζει τη σύνδεση Δικαίου με τη γλώσσα είναι το περιβάλλον που συντηρεί και συνοδεύει την ανάπτυξη του ή αλλιώς ο πολιτισμός από τον οποίο πηγάζει. Το Δίκαιο και η γλώσσα είναι εκδηλώσεις πολιτισμού. Το Δίκαιο δημιουργείται μέσα στο περιβάλλον του πολιτισμού και ο πολιτισμός καθορίζει τη σχέση του Δικαίου με τη γλώσσα. (Menezes de Carvalho, 2011). Το Δίκαιο και η νομική γλώσσα αντανakλούν την ιστορία, την εξέλιξη και τον πολιτισμό ενός συγκεκριμένου νομικού συστήματος. Είναι, λοιπόν, αναμενόμενο όταν οι γλώσσες πηγής και αφίξεως είναι τόσο ετερόκλητες πολιτισμικά όπως η αγγλική και η ελληνική να παρουσιάζονται πολυάριθμα μεταφραστικά προβλήματα λόγω της απουσίας ισοδυναμίας.

1.1 Διαφοροποίηση νομικών και δικαιοδοτικών συστημάτων

Καθώς η νομική γλώσσα είναι στενά δεμένη με το εκάστοτε εθνικό νομικό σύστημα (Weisflog, 1987), κατά τη νομική μετάφραση το ουσιαστικότερο πρόβλημα είναι αναμφίβολα η διαφοροποίηση των νομικών συστημάτων αναφοράς που δεν επιτρέπει την αντιστοίχιση εννοιών, καταστάσεων και οργάνων. Στην παρούσα εργασία κλήθηκα να μεταφράσω πτυχές του Οικογενειακού Δικαίου των ΗΠΑ στα ελληνικά. Το νομικό σύστημα των ΗΠΑ βασίζεται στο Εθιμικό Δίκαιο (με εξαίρεση την πολιτεία της Λουιζιάνα που βασίζεται στον Ναπολεόντειο Κώδικα) και αποτελεί παραλλαγή του εφόσον έχει ενσωματώσει στοιχεία ενός ομοσπονδιακού κράτους. Το Εθιμικό Δίκαιο βασίζεται σε νομικές υποθέσεις και σε προδεδικασμένες αποφάσεις (case law, judge-made law). Η επίλυση κάθε φορά επίκαιρων υποθέσεων επιλύεται αναλογικά βάσει των παρελθόντων. Αντίθετα τον ελληνικό νομικό σύστημα στηρίζεται στο Ηπειρωτικό Ρωμαϊκογερμανικό Δίκαιο, στον Αστικό Κώδικα στον οποίο τα πεδία του Δικαίου είναι αυστηρά καθορισμένα με αφηρημένη διατύπωση των νομικών κανόνων ώστε να είναι εφαρμόσιμοι σε διάφορες περιπτώσεις. Πρόκειται επομένως για δύο αρκετά διαφορετικά δικαιοδοτικά συστήματα με διαφορετικούς θεσμούς, διαφορετική δομή της δικαστικής εξουσίας και διαφορετικό τρόπο λειτουργίας και εφαρμογής των νόμων. Στο κείμενο γίνεται, για παράδειγμα, εκτενής αναφορά στην ομοσπονδιοποίηση ή τη συνταγματοποίηση πεδίων του αμερικανικού Δικαίου καθώς και στο πρόβλημα που πηγάζει από τους διαφορετικούς πολιτειακούς νόμους. Επίσης, γίνεται αναφορά σε θεσμούς (U.S. Supreme Court) που θα βρούμε μόνο στο συγκεκριμένο περιβάλλον.

2. Ορολογία

Όπως όλες οι «τεχνικές» γλώσσες έτσι και η νομική έχει τη δική της εξειδικευμένη ορολογία που είναι χαρακτηριστική, έκδηλη και διαφοροποιείται συχνά ανάλογα με το πεδίο του Δικαίου (Ναυτικό Δίκαιο, Κληρονομικό Δίκαιο, Ενοχικό Δίκαιο κλπ.). Το νομικό λεξιλόγιο είναι σύνθετο, μοναδικό και εκτεταμένο και αποτελεί την κύρια πηγή προβλημάτων για τη νομική μετάφραση. Όταν μάλιστα πρόκειται για αντιπαραβολή αρκετά ετερόκλητων συστημάτων (αμερικανικό-ελληνικό) τότε η έλλειψη ισοδυναμίας είναι αναπόφευκτη. Σύμφωνα με τον Menezes de Carvalho (2011) ανάμεσα στις

πολλές σημασίες που έχουν οι λέξεις, στο πεδίο του Δικαίου αποκτούν εξειδικευμένα νοήματα, με αποτέλεσμα να χρωματίζονται νοηματικά διαφέροντας από τη καθομιλουμένη χρήση τους. Άρα απλές καθημερινές λέξεις μπορούν να αποτελούν νομική ορολογία αλλά συνήθως με αλλαγμένη σημασία. Είναι σημαντικό να αντιληφθούμε τον καθοριστικό ρόλο των λέξεων σε ένα νομικό κείμενο. Κάθε λέξη είναι σημαντική και η λανθασμένη ή μη μετάφραση της μπορεί να αλλοιώσει ανεπανόρθωτα το περιεχόμενο, να αποτελέσει πεδίο συγκρούσεων και δικαστική υπόθεση.

2.1 Έλλειψη ισοδυναμίας σε επίπεδο εννοιών

Στα νομικά κείμενα βρίσκουμε σε μεγάλο βαθμό έννοιες με πολυδιάστατη σημασία και ποικίλες πτυχές τις οποίες μόνο ένας ειδικός μπορεί να γνωρίζει. Επειδή οι έννοιες αυτές είναι συχνά προϊόντα του εκάστοτε νομικού συστήματος είναι προφανές ότι υπάρχει μεγάλη πιθανότητα έλλειψης ισοδυναμίας ανάμεσα σε δύο γλώσσες. Το σημασιολογικό φορτίο των εννοιών αυτών αλλάζει από γλώσσα σε γλώσσα καθώς κάθε πολιτισμός προσθέτει ή αφαιρεί γνωρίσματα. Στο άκουσμα της λέξης *child custody* ή *spousal support* ο Αμερικανός θα σκεφτεί διαφορετικές καταστάσεις από τον Έλληνα στο άκουσμα των λέξεων επιμέλεια τέκνων ή συζυγική διατροφή. Το ίδιο ισχύει και για τους όρους *illegitimate children*, *non-support*, *dependency*, *premarital agreement* κλπ. Στη μετάφραση νομικών εννοιών συχνά δεν υπάρχει αντίστοιχη λέξη στη γλώσσα αφίξεως οπότε δημιουργούμε εμείς (*tort law*-Αδικοπρακτικό Δίκαιο) είτε υπάρχει αλλά δεν φέρει στο σύνολο της ακριβώς την ίδια σημασία (*maintenance*-συντήρηση). Και στις δύο περιπτώσεις οι λέξεις πρέπει να μεταφραστούν σαν να υπήρχαν ισοδύναμες τους καθώς δεν υπάρχουν λειτουργικώς ισοδύναμες εναλλακτικές και οποιαδήποτε άλλη μετάφραση είναι αδιανόητη (Weston, 1991). Ένα άλλο χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η σύμφραση *deductibility of alimony* που αποτελεί νομικό καθεστώς στο αμερικανικό σύστημα και μεταφράζοντας επεξηγούμε παράλληλα ότι πρόκειται για τη δυνατότητα απαλλαγής της διατροφής από τη φορολόγηση.

2.2 Νεολογισμοί

Ένα νομικό κείμενο και ιδιαίτερα ένα κείμενο σχετικό με το Οικογενειακό Δίκαιο δεν θα μπορούσε να μην περιέχει νεολογισμούς. Οι αλλαγές σε αυτόν τον τομέα του Δικαίου είναι ραγδαίες και συνεχώς παράγονται νέοι όροι για την περιγραφή των νέων καταστάσεων και νομικών αναγκών. Κάποιοι από τους νεολογισμούς του κειμένου αφετηρίας είναι οι εξής: serial marriage (πολλαπλοί γάμοι), surrogate parents (παρένθετοι γονείς), constitutionalization (συνταγματοποίηση), residential schedule (γονεϊκό πρόγραμμα) , parenting plan (γονικό σχέδιο). Πρόκειται για όρους που έχουν ενταχθεί στην αγγλική γλώσσα λόγω των αλματωδών μεταβολών του οικογενειακού μοντέλου και της κοινωνίας εν γένει. Για τη μετάφραση των νεολογισμών αυτών έκανα χρήση της ελληνικής νομικής διαλέκτου και βέβαια δεν μπορούμε να μιλήσουμε για 100% αντιστοιχία εννοιών καθώς τα δύο δικαιοδοτικά συστήματα παρουσιάζουν έντονες διαφορές. Δηλαδή διαφορετικά δικαιώματα και υποχρεώσεις έχουν οι παρένθετοι γονείς στην Ελλάδα και διαφορετικά οι surrogate parents στις ΗΠΑ.

2.3 Ακρωνύμια

Τα ακρωνύμια, δηλαδή οι συντομογραφίες που μπορούν να διαβαστούν ως ολοκληρωμένη λέξη αποτελούν συχνό φαινόμενο των νομικών κειμένων. Στο κείμενο συναντάμε τα εξής: person in need of supervision (PINS), child in need of supervision (CHINS), a child in need of protection and services (CHIPS). Καθώς δεν υπάρχουν αντίστοιχα ακρωνύμια στην ελληνική νομική ορολογία, παράθεσα μεταφρασμένους μόνο τους ανεπτυγμένους όρους.

2.4 Όροι με πολλαπλές αποδόσεις στα αγγλικά

Ένα άλλο μεγάλο πρόβλημα προκύπτει όταν πολλοί διαφορετικοί αγγλικοί όροι αποδίδονται μόνο με έναν όρο στα ελληνικά. Το πρόβλημα οξύνεται όταν οι όροι αυτοί βρίσκονται στο ίδιο κείμενο και μάλιστα παρατίθενται σε σειρά. Στην περίπτωση αυτή ο μεταφραστής πρέπει να αποδείξει την προσαρμοστικότητα και τη δημιουργικότητα του. Για παράδειγμα στο πρωτότυπο κείμενο έχουμε τους συνώνυμους όρους alimony, support, maintenance που ισοδυναμούν με τον ελληνικό όρο «διατροφή». Μετέφρασα το maintenance ως συντήρηση παραθέτοντας όμως και τον όρο διατροφή σε

παρένθεση καθώς έτσι χρησιμοποιείται στην ελληνική νομική επαγγελματική διάλεκτο . Επίσης τα νόθα παιδιά αποκαλούνται στο ίδιο κείμενο non-marital children, illegitimate children και out-of-wedlock children. Οι πολλαπλές αυτές λεξικές μορφές έχουν μεν τον ίδιο σημασιολογικό πυρήνα, μπορούν ωστόσο να διαφέρουν να διαφέρουν σε επίπεδο ύφους ή συνυποδήλωσης εν γένει (Κελάνδριας, 2007). Ξεχωριστή ήταν η περίπτωση των λέξεων husband (ο σύζυγος) και wife (η σύζυγος) που δηλώνουν αντίστοιχα το αρσενικό και το θηλυκό άτομο σε έναν γάμο ενώ στα ελληνικά χρησιμοποιείται μόνο ο όρος σύζυγος και για τα δύο φύλα. Στην περίπτωση αυτή τα άρθρα και η κλίση των αντωνυμιών και των επιθέτων μας βοηθούν να διακρίνουμε τον άντρα από τη γυναίκα σύζυγο. Στο σημείο που το αγγλικό κείμενο έχει τον όρο husbands απέφυγα να το μεταφράσω ως οι σύζυγοι γιατί ο αναγνώστης θα υποθέσει ότι πρόκειται και για τις γυναίκες συζύγους, και για το λόγο αυτό προτίμησα να το αποδώσω σε ενικό αριθμό (ο σύζυγος).

2.5 Όροι με πολλαπλές αποδόσεις στα ελληνικά

Το ίδιο όμως συμβαίνει αντίστροφα και στην ελληνική γλώσσα. Προσωπικά με απασχόλησε ιδιαίτερα η απόδοση της λέξης law καθώς στα ελληνικά ανάλογα με το συγκεκριμένο ο όρος αποδίδεται ως νόμος, δίκαιο, αρχή, νομικά, Νομική, δικαιοσύνη. Το ίδιο συμβαίνει και με τον όρο state legislatures καθώς μπορεί να μεταφραστεί ως πολιτειακά σώματα, φορείς, θεσμοί ή εξουσίες και έτσι επέλεξα να το μεταφράσω ως πολιτειακές νομοθετικές εξουσίες.

2.6 Όροι στενά συνδεδεμένοι με το νομικό σύστημα

Μεγάλος αριθμός όρων είναι χαρακτηριστικός για το εκάστοτε δικαστικό σύστημα με αποτέλεσμα το μετάφρασμα να ξενίζει τον μη ειδικό αναγνώστη. Στην περίπτωση αυτή συχνά αναγκάζομαστε να προσαρμόσουμε τους όρους στο γλωσσικό σύστημα της γλώσσας αφίξεως για καλύτερη κατανόηση. Παραδείγματα όρων που αναφέρονται αποκλειστικά στο αμερικανικό σύστημα είναι: district attorney (εισαγγελέας), court order of divorce (δικαστική απόφαση διαζυγίου), case Lawrence v. Texas (υπόθεση Lawrence εναντίον Τέξας), Justice (δικαστής), state court (πολιτειακό δικαστήριο), attorney (δικηγόρος), U.S. Supreme Court (Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ), Evidence

Law (Αποδεικτικό Δίκαιο). Για τη μετάφραση τους αξιοποίησα παράλληλα ελληνικά κείμενα που αναφέρονται στο αμερικανικό Δίκαιο.

2.7. Ασάφεια

Πολλές είναι οι περιπτώσεις λέξεων με ασαφή σημασία, γεγονός που δυσκολεύει τον μεταφραστή στην εύρεση της κατάλληλης μετάφρασης τους. Η ασάφεια των νομικών κειμένων είναι δεδομένη σε κάθε περίπτωση όπως και στο συγκεκριμένο κείμενο αφετηρίας. Μια λύση είναι η παράθεση ασαφούς μετάφρασης που όμως θα δυσκολέψει τον αναγνώστη της, η επεξήγηση του πρωτότυπου όρου ή η παράλειψη μετάφρασης του. Τη σύμφραση family units αποφάσισα να την αποδώσω ως οικογενειακή δομή καθώς η επεξήγηση του όρου family units θα ήταν εκτενής και άσκοπη. Ασαφείς ήταν επίσης οι συμφράσεις models of intimacy και intensity of relationship όπου τις απέδωσα επίσης ασαφώς, ήτοι μοντέλα προσωπικής ζωής και ένταση της σχέσης αντίστοιχα.

3. Ιδιωματισμοί

Οι ιδιωματατισμοί είναι σταθερές ενώσεις λέξεων για τις οποίες δεν ισχύουν οι μορφοσυντακτικοί, συνταγματικοί και σημασιολογικοί κανόνες των ελεύθερων ενώσεων λέξεων. Στους ιδιωματατισμούς οι λέξεις έχουν συγκεκριμένο νόημα όταν συνδυάζονται με συγκεκριμένα λεξήματα και έχουν παγιωθεί έτσι στη γλώσσα. Η μετάφραση τους προϋποθέτει την ακριβή γνώση της απόδοσης στην προς μετάφραση γλώσσα γιατί οι ιδιωματατισμοί δεν μπορούν να μεταφραστούν κυριολεκτικά. Χρειάζεται άριστη γλώσσα εκ μέρους του μεταφραστή της μητρικής του γλώσσας και της ειδικής ορολογίας της ούτως ώστε να είναι ενήμερος των ορολογικών εξελίξεων και να γνωρίζει εάν οι ιδιωματατισμοί του κειμένου αφετηρίας διαθέτουν δηλωτικά ισοδύναμους ιδιωματατισμούς στη γλώσσα αφίξεως (Κελάνδριας, 2007). Τα παραδείγματα στο κείμενο είναι πολλά, όπως ways to create babies (τρόποι τεκνοποίησης), bargain so hard (να διαπραγματευτεί σκληρά), intimate conduct (ερωτική συμπεριφορά), deregulation of sexuality (απελευθέρωση της σεξουαλικότητας) κλπ..

4. Ονόματα

Όσον αφορά στα ονόματα που αναφέρονται στο πρωτότυπο κείμενο, τα διατήρησα όλα στην αρχική μορφή τους (Miller, Smith, Spires, Lawrence) καθώς η μεταγραφή τους στα ελληνικά όχι μόνο θα ξένιζε τον αναγνώστη αλλά είναι και περιττή καθώς είναι απόλυτα κατανοητό ότι πρόκειται για πρόσωπα, αφού στις περισσότερες περιπτώσεις προηγούνται οι συντομογραφίες κος ή κα. Στην περίπτωση τοπωνυμίων (Columbia, Texas) απέδωσα τις ελληνικές εκδοχές τους καθώς είναι ενσωματωμένες στο ελληνικό λεξιλόγιο.

6. Επίλογος

Συμπερασματικά, κατά την εκπόνηση της παρούσας πτυχιακής εργασίας τόσο στην πράξη αλλά και μέσα από τη θεωρία που μελέτησα, συνειδητοποίησα τη σημασία και τη δυσκολία της νομικής μετάφρασης. Είναι ένας τομέας με πολυάριθμες εφαρμογές και πτυχές που απαιτούν άριστα καταρτισμένους μεταφραστές, εξειδικευμένους στο πεδίο δραστηριότητας τους με σοβαρότητα και ευσυνειδησία. Είναι αναγκαίο να γνωρίζει ο μεταφραστής πόσο μεγάλη βαρύτητα έχουν οι λέξεις και η απόδοση τους στη νομική μετάφραση καθώς τα λάθη δεν επιτρέπονται και δεν δικαιολογούνται.

Ήταν μια ιδιαίτερος ενδιαφέρουσα εργασία και έτσι εξελίχτηκε ευχάριστα παρά τα όποια εμπόδια. Η πολυπλοκότητα του αμερικανικού Δικαίου με συναρπάζει να ενασχοληθώ περισσότερο με τον τομέα αυτό και πέρα από το πλαίσιο της παρούσας εργασίας. Είναι τόσο πολλές ανάγκες της παγκόσμιας κοινότητας για νομική μετάφραση, ιδιαίτερος ανάμεσα σε διαφορετικά νομικά συστήματα, που είναι σχεδόν βέβαιο ότι θα αποπειραθώ μελλοντικά να μπω σε αυτό το απαιτητικό εργασιακό περιβάλλον.

Θα ήθελα σε αυτό το σημείο να ευχαριστήσω την κ. Σωσώνη Βιλελμίνη που δέχτηκε να αναλάβει ως επιβλέπουσα την πτυχιακή μου εργασία, μου παρείχε λεπτομερείς οδηγίες για τη δομή και το περιεχόμενο, μου πρότεινε τη σημαντικότερη σχετική βιβλιογραφία και με συνέπεια και σαφήνεια έκανε τις κατάλληλες συστάσεις και διορθώσεις προτρέποντας με όμως να εργαστώ μόνος και να αναζητήσω λύσεις όπως θα αναγκαζόμουν να κάνω αν ήμουν επαγγελματίας του χώρου, καθώς και τον κ. Λίβα Σωτήριο για τον έλεγχο και την εποπτεία από μια δεύτερη οπτική ενός ειδικού στη νομική επιστήμη και ορολογία.

7. Βιβλιογραφικές αναφορές

Cao, D. (2007), *Translating Law*. Clevedon: Multilingual Matters Ltd.

Cornu, G. (2000), *Vocabulaire Juridique*. Paris: Presses Universitaires de France.

Nord, C. (1997), *Translating as a Purposeful Activity*. New York: Routledge.

Menezes de Carvalho, E. (2011), *Semiotics of International Law Trade and Translation*. New York: Springer

Reiss, K. (2000), *Translation Criticism – The Potentials & Limitations*. New York: Routledge.

Stark, B. (2005), *International Family Law An Introduction*. Burlington: Ashgate Publishing Company.

Trosborg, A. (1997), *Text Typology And Translation*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.

Vermeer, H. (1996), *A Skopos Theory of Translation*. Heidelberg: TEXTconTEXT.

Weisflog, W.E. (1987), *Problems of Legal Translation*. Swiss Reports presented at the 12th International Congress of Comparative Law, Zürich.

Weston, M. (1991), *An English Reader's Guide to the French Legal System*. Oxford: Berg.

Κελάνδριας, Π. (2007), *Η Μετάφραση των Οικονομικών Κειμένων*. Αθήνα: Δίαυλος.

8. Πηγές

Statsky, W. (2015), *Family Law: The Essentials*. Stamford: Cengage Learning

Collins English-Greek Dictionary

Collins Greek-English Dictionary

Online Oxford Collocation Dictionary <http://oxforddictionary.so8848.com/>

Collins Cobuild English Dictionary <https://www.collinsdictionary.com/>

<http://www.linguee.com/Greek-English>

<http://www.wordreference.com/>

English Oxford living dictionaries <https://en.oxforddictionaries.com/>

<http://mymemory.translated.net/>

<http://iate.europa.eu>

New York City Bar Association <http://www.nycbar.org/>

www.google.gr

www.wikipedia.org

www.glosbe.com

<http://atheativia.psichogios.gr/>

Διοργανικό εγχειρίδιο σύνταξης κειμένων

Ελληνικός Αστικός Κώδικας